

Teze k diplomové práci

Kapitálový trh v České republice

Autor: © Matouš Trajhan

Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Ivana Boháčková, CSc.

Praha

2002

Cílem diplomové práce Kapitálový trh v České republice je přiblížit současnou situaci na českém kapitálovém trhu. Pokusím se vymezit pojem kapitálový trh, v akademické rovině pak stanovíme jeho funkci v rámci finančního trhu a jeho význam pro ekonomiku jako celek. V rámci tématu diplomové práce se budu snažit objasnit úlohu, kterou kapitálový trh napomáhá ke kumulaci výstupů, čímž bude znázorněna důležitost pohybu kapitálu mezi jednotlivými subjekty. Při vymezování potřebnosti fungujících trhů s kapitálem bude postupováno nejprve z pohledu globálního trhu, posléze se tato diplomová práce zaměří na některé trhy národní.

Zvláštní pozornost bude samozřejmě věnována kapitálovému trhu v České republice. Rozebereme si jednotlivé trhy, na kterých je možno v České republice uskutečňovat kapitálové transakce. Funkční vlastnosti kapitálového trhu, charakterizovány obecně, budou vztaženy a posuzovány z hlediska fungování na trhu v Česku. Charakteristiky ostatních národních trhů pak budou sloužit převážně ke srovnávání s tímto trhem. Nebude zapomenuto ani na propojení českého kapitálového trhu s ostatními světovými trhy s nástinem možného vývoje po připojení ČR do Evropské unie.

Kapitálové trhy jako součást finančního systému, jsou úzce spojeny s národní ekonomikou. Finančním trhem pak označujeme takovou soustavu nástrojů a jejich vzájemných vztahů, které pomocí střetu nabídky a poptávky umožňují soustřeďování, rozmisťování a přerozdělování dočasně volných peněžních prostředků (V. Pavlát 1993). Dle obecné definice trhu jako zařízení, jehož prostřednictvím kupující a prodávající určitého zboží vstupují do vzájemných interakcí, aby určili cenu zboží a množství, jež se nakoupí a prodá (P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus 1995), pak Pavlát vymezuje finanční trh pouze komoditou, kterou daný trh mezi zájemci a nabíziteli zprostředkovává. Podle stejného klíče můžeme dále členit samotný finanční trh na trhy dílčí, ve své podstatě finančně komoditní.

Kapitálový trh v České republice je nerozlučně spojen s kupónovou privatizací a vznikem burzy. Během devadesátých let postupně uvolňuje Česká republika kapitálové pohyby. Podstatným v tomto smyslu byl devizový zákon přijatý v roce 1995. V současné době je koruna volně směnitelnou měnou, byly uvolněny přímé zahraniční investice, zrušena

omezení na běžném účtu platební bilance atd. Česká republika deklaruje úplné uvolnění finančního účtu platební bilance a předpokládá plnou slučitelnost s evropskou legislativou k datu vstupu do EU.

Tak jako je vznik kapitálového trhu v České republice spojen s kupónovou privatizací, tak je v dnešní době obchodování na kapitálovém trhu spojeno výhradně s BCCP. Průběh získávání významné pozice, co se týče objemu obchodů na BCCP, je vidět v následující tabulce. S původních 35% v roce 1996 se v závěru roku 2001 ocitá podíl zprostředkovaných operací českého kapitálového trhu přes BCCP na 99% hranici.

Objemy obchodů podle trhu a celkem

Období	1996		1997		1998		1999		2000	
	mld.	%	mld.	%	mld.	mld.	mld.	%	mld.	%
BCPP	393,2	35,0	679,5	56,1	860,2	75,3	1187,5	82,5	1222,9	92,3
RM-S	100,7	9,0	158,7	13,1	214,5	18,8	181,0	12,6	60,8	4,6
SCP	629,8	56,0	373,5	30,8	67,9	5,9	71,1	4,9	40,7	3,1
Celkem	1123,7	100	1211,7	100	1142,6	100	1439,6	100	1324,4	100
Období	4. Q 2000		1. Q 2001		2. Q 2001		3. Q 2001		4. Q 2001	
	mld.	%	mld.	%	mld.	%	mld.	%	mld.	%
BCPP	224,0	92,5	539,1	98,6	356,4	98,6	422,6	99,2	669,0	99,0
RM-S	15,0	6,2	6,5	1,2	4,2	1,2	2,5	0,6	6,2	0,9
SCP	3,1	1,3	1,2	0,2	0,8	0,2	1,1	0,2	0,9	0,1
Celkem	242,1	100	546,8	100	361,4	100	426,2	100	676,1	100

Pramen: *Komise pro cenné papíry*

Z předchozího odstavce vyplývá pro posouzení obchodů na českém kapitálovém trhu jisté zjednodušení. Zaměříme-li se na burzovní obchody, pokryjeme tím veškeré obchody s akciemi či dluhopisy, poněvadž transakce probíhající mimo burzu jsou v tak malém rozsahu, že jsou pro další zkoumání zanedbatelné. Dále pak můžeme rozdělit obchody probíhající na BCCP na obchody s akciemi a podílovými listy a na obchody s dluhopisy.

Objemy obchodů na BCCP v mld. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002
Trh akcií a PL	172.594	163.457	264.145	128.799	197.398
Trh dluhopisů	687.598	1 024.029	958.688	1 858.380	1 595.674

Pramen: Ročenka BCCP 2002

Na vývoji je patrná dlouhodobá stagnace českého trhu s akciemi a podílovými listy. Zvláště patrná je vysoká korelace celkové tržní kapitalizace a burzovních indexů, která dokazuje právě absenci nových emisí na tomto trhu. Celkovou tržní kapitalizaci totiž ovlivňují dva faktory, jednak pohyb cen akcií a za druhé právě nové emise akcií. Nárůst cen akcií přímo zvyšuje tržní kapitalizaci firem, jejichž akcie rostou (platí samozřejmě i opak), nové emise akcií na trhu zvyšují celkovou tržní kapitalizaci daného trhu. Chybí-li tedy prvek nových emisí, pak musí zákonitě změna tržní kapitalizace být tvořena pouze změnou cen akcií.

Trh dluhopisů se v České republice rozvíjel od roku 1992. V té době centrální banka ČSFR začal organizovat sekundární trh pro státní krátkodobé dluhopisy, prozatímní sekundární trh pro státní střednědobé dluhopisy a pro dluhopisy vydávané společnostmi. Růstový trend dluhopisového trhu je něco, o čem si může český akciový trh a trh s podílovými listy nechat zdát. Výkonnost hlavního trhu v objemech obchodů má dlouhodobý stoupající směr i přes poměrně setrvalý stav počtu emisí. Procentuální podíl hlavního trhu na objemech obchodů v čase roste (v roce 1995 činil 83%, v roce 2002 již 91%) a to přes pokles procentuálního podílu v počtu emisí (ten činil v roce 2002 27% oproti 42% v roce 1995).

Český kapitálový trh musí být již v předvstupním období postupně napojován a posléze integrován do finančního trhu zóny euro, který díky své atraktivnosti (rozšíření a prohloubení tohoto trhu a jeho očekávaná stabilita) bude i v mezinárodním kontextu hrát výraznou úlohu. Ve srovnání se zeměmi EU je kapitálový trh v ČR charakterizován tím, že hraje nedostatečnou roli nejen pokud jde o získávání dlouhodobého kapitálu pro podnikatelský sektor, ale i pokud jde o peněžní trh a zejména omezenost jeho instrumentů.

Použitá literatura

- Pavlát, V.: Kapitálové trhy a burzy ve světě, Grada Publishing a.s. Praha 1993
- Samuelson P. A., Nordhaus A. W.: Ekonomie, Nakladatelství Svoboda 1995